

Til læreren – God latin 3

OVERSIGT over og introduktioner til perspektivtekster til Ovid

Forslag til perspektivteksterne fra Ovid og Platon kan printes fra de respektive udgaver. De mere vanskeligt tilgængelige tekster ligger som filer på hjemmesiden her.

APOLLO OG DAPHNE

OVID *Forvandlingerne* 10. sang, vers 162-219 (oversat af Otto Steen Due)

Historien om Hyachintus

Tema: Apollon og ulykkelig forelskelse

Apollon forelsker sig uhjælpeligt i den unge, smukke Hyachintus fra Sparta, og han giver sig sågar til at dyrke sport for at være sammen med ham. Men et af hans diskoskast kommer ud af kurs og dræber Hyachintus. Af hans blod vokser den smukke Hyachintusblomst frem.

Historien om Apollons forelskelse i Hyacinthus kan læses som en parallel til hans forelskelse i Daphne: forelskelsen, der fører til forvandlingen – i begge tilfælde til en plante, forelskelsen, der er lige stærk og ukontrollabel om det er en gud eller et menneske. Men også med forskelle: Årsagen til forelskelsen er, at Hyacinthus er gudskøn, ikke Cupidos hævnende og legende pile. Og hvor Daphnes forvandling til et laurbærtræ er et ønske fra hendes side og har et større sigte, nemlig at hun/træet og Apollon skal knyttes til Augustus, er Hyacinthus' død og forvandling til en blomst både tragisk og 'tilfældig'.

I Apollon og Daphne historien er fortælleren Ovid, og historien en del af en 'større' plan om at indarbejde Augustus i værket. Fortællingen om Hyachintus er langt i munden på sangeren Orfeus, som er fortælleren i 10. sang og primært fortæller om kærlighed til drenge (10. sang vers 83-85)

PROPERTS *Elegier* IV, 6, vers 11-70 (oversat af Margit Kiil Jørgensen)

Se fil på hjemmesiden.

TEMA: Apollon og Augustus (med udgangspunkt i 1. sang, vers 562)

Emnet for digtet er søslaget ved Actium i 31. f.Kr., hvor Octavians (Augustus') flåde endeligt knuser sine modstandere Antonius og Cleopatra. Afsnittet fortæller, hvordan Apollo næsten personligt med sin 'laurbærsmykkede hånd' deltager i slaget og sikrer Augustus sejren.

Teksten viser den anden side af Apollon, nemlig den gud, der kan styre slagets gang med sine pile, og som kan dræbe med sine pile. Og den side af Apollo ligger også som bagtæppe for Ovid fortælling. Digtet lægger også op til at inddrage samtiden og Augustus.

Properts og Ovid levede på samme tid, og man ved at de kendte hinanden rigtig godt.

HISTORIEN OM IO

Io-historien og temaet om utroskab kan perspektiveres ved at tage udgangspunkt i de galilæiske måner (Se OVID God latin 3, side 25)

OVID *Forvandlingerne* 2. sang, vers 409-495 (oversat af Otto Steen Due)

Historien om Jupiter og Callisto

TEMA: Jupiters utroskab og Heras jalousi

Mens Jupiter er i færd med at rydde op ned på jorden, får han øje på den unge Callisto, som har viet sit liv til jagt og til Diana. Så Jupiter forvandler sig til Diana og opsøger Callisto under en pause i jagten – og voldtager hende. Følgen er, at Callisto bliver gravid, og da Diana og hende følge opdager det, viser de hende bort. Men også Juno finder ud af det hele, både at Jupiter har bedraget hende og at Callisto har født en søn, og rasende forvandler hun Callisto til en bjørn.

Historien har mange paralleller til historien om Io, men er langt mere barsk, både i sin fremstilling af Jupiter som en, der bare vil have sin vilje, af Callisto, som virkelig bliver offer for hans lyst, og af Juno, som er fuldstændig skånselsløs i sin rasende hævn.

OVID *Forvandlingerne* 2. sang vers 836-875 (oversat af Otto Steen Due)

Historien om Jupiter og Europa

TEMA: Jupiters utroskab og Heras jalousi

Jupiter vil have fat i Europa, som er datter af den fönikiske konge Agenor. For at kunne gennemføre sit forhavende, beder han Mercur om at samle fönikerkongens kvæg nede på stranden, hvor pigen ofte kommer med sine veninder. Og så forvandler han sig til en flot, hvid – og fredelig – tyr. Kongedatteren klapper den, giver den blomster og sætter sig til sidst op på ryggen af den. Og Jupiter stikker af med hende, og bortfører hende til Kreta

Historien viser en mere udspekuleret Zeus, som her bruger list og ikke vold for at få fat i pigen. Og Hera opdager tilsyneladende ikke noget. Men som alle de andre historier viser den en gud, der er underlagt sine drifter, og vil gøre alt for at få i den, han vil have.

OVID *Forvandlingerne* 10. sang, vers 155-161 (oversat af Otto Steen Due)

Historien om Jupiter og Ganymedes

TEMA: Jupiters utroskab og Heras jalousi

Fortællingen om Ganymedes i *Forvandlingerne* meget kort, nærmest er resume, med vægt på, at Jupiter må forvandle sig, for at få, hvad han vil have. I dette tilfælde forvandler han sig til en ørn, og bortfører den smukke unge dreng. Men afsnittet hos Ovid kan læses som optakt til Lukians dialog.

LUKIAN *Gudedialog* 5 (ligger som fil på hjemmesiden)

Samtale mellem Hera og Zeus

TEMA: Jupiters utroskab og Heras jalousi

Og i denne samtale er emnet Zeus' sidespring og Heras jalousi. Anledningen er, at Hera er jaloux på Ganymedes og i sine tirader mod Zeus kommer hun også ind på andre sidespring, f.eks bortførelsen af Europa.

Dialogen kan læse som modstykke til *Forvandlingerne*, hvor det indbyrdes forhold mellem Jupiter og Juno er mildest talt anstrengt – og farligt! I Lukians satiriske dialog møder vi nogle guder, der tager det hele noget mindre alvorligt.

NARCISSUS

OVID *Forvandlingerne* 3. sang, vers 341-401 (oversat af Otto Steen Due)

Historien om Ekko

TEMA: Forelskelse og afvisning

Hele historien om Ekkos forelskelse og afvisning som optakt til den centrale del af historien om Narcissus (Se OVID God latin 3, side 30)

PAUSANIAS *Beskrivelse af Grækenland IX*, 31 7-9 (ligger som fil på hjemmesiden)

Myten om Narcissus

TEMA: Mytebegrebet

I sin beskrivelse af Boiotien i Grækenland tager Pausanias fat på Narkissos og historien om ham. Narkissos kom nemlig ifølge nogle kilder fra Boiotien.

Pausanias skrev 100 år efter Ovid, og har kendt til Ovids fremstilling eller en tilsvarende, men han ser på myten med rationelle briller, argumenterer og ser på sagen fra flere sider.

PLATON: *Staten* 509c-511e og 514a-518b

(mange oversættelser og oversigter, f.eks. Mejer og Tortzen: *Kend dig selv* side 160ff)

Linjebilledet og hulebilledet

TEMA: Virkelighed eller spejlbillede

Som fangerne i hulen tror Narcissus, at hans spejlbillede er virkelighed (Ovid bruger ordet *umbra scyge*), og som dem er han lænket til stedet.

ALT FORVANDLES

OVID *Forvandlingerne* 15. sang, vers 361-417 (oversat af Otto Steen Due)

Dyrs forvandlinger

TEMA: Omnia mutantur

Et afsnit med et næste naturvidenskabeligt blik, som fortæller, hvordan dyrene ude i naturen efter deres død ikke bare forsvinder, men forvandles til og indgår i noget andet i naturen.

OVID *Forvandlingerne* 15. sang, vers 803-850 (oversat af Otto Steen Due)

Cæsars Apoteose

TEMA: Den udødelige sjæl

Afslutningen på *Forvandlingerne* er beskrivelsen af, hvordan Gajus Julius Cæsar bliver forvandlet til en guddom. Da hans stammomder Venus opdager, at der er en sammensværgelse i gang for at myrde Cæsar, prøver hun at standse det. Men skæbnegudinderne har besluttet det. Til gengæld får hun af

Jupiter lov til at tage hans – udødelige - sjæl og sætte den som stjerne på himlen (Se Properts IV, 6, vers 59-60)

Cæsars guddommeliggørelse er i lige så høj grad en hyldest til Augustus, hvis bedrifter langt overgår faderens. Og uden en guddommelig far, kan Augustus jo ikke selv blive en gud.

LUCIUS ANNAEUS SENECA *Epistula* 108, kap. 17-22 (ligger som fil på hjemmesiden)

Om at være vegetar

TEMA: Den udødelige sjæl

I epistula 108 skriver Seneca til Lucilius om, hvor vigtigt, det er at dosere sine kræfter og sin energi og ikke give sig i kast med mere, end man kan magte, eller med noget, der f.eks fører til umoral og overforbrug. Seneca fortæller, at han selv har øvet sig i det fra helt ung, og at han f.eks ikke spiser østers og svampe (for det er ikke mad, men lækkerier, der bare får os til at spise for meget) og heller ikke bruger parfume (for den bedste duft på kroppen er *ingen* duft). Og i den forbindelse fortæller han også, at han som ung var vegetar.

Seneca var påvirket af den græske filosof Sotion, som levede i begyndelsen af 1. årh. e.Kr., og meget tyder på at Pythagoras og hans tanker har været 'in' i Rom, og dermed også har inspireret Ovid.

I sin fremstilling diskuterer Seneca de to begrundelser for at være vegetar: dels at det er det sundeste for krop og helbred, dels at man ikke skal spise levende væsner, da den udødelige sjæl lever videre i nye kroppe.

PLATON: *Timaios* 31b-32c, 41a-42e, 48e-50a (Platon IV, p. 525ff)

I dialogen *Timaios* forklarer filosofen Timaios, hvordan både universet og mennesket er blev skabt af den store skaber, 'Demiurgen'. Tilhørerne er Sokrates, den rige athener Kritias og den unge Hermokrates, som er gæst hos Kritias.

Timaios kom fra Lokri i Syditalien ikke langt fra Kroton hvor Pythagoras havde sin skole. OM Timaios er en historisk person, er usikkert, men det er en næsten uundgåelig tanke, at Platon er inspireret af Empdokles og pythagoræerne.

De fire elementer (31b-32c)

TEMA: Den fysiske verdens 'byggesten'

Det første 'Skaberen' gør er at bygge den fysiske, materielle verden op

Den udødelige sjæl (41a-42e)

TEMA: Intet dør, men bliver til noget andet

Da skaberen har skabt universet, skaber han guderne, og vil så overlade til dem at skabe mennesket rent fysisk. Men inden da skaber han selv sjælen, som er det guddommelige og udødelige element i mennesket. Og han forklarer også, hvordan sjælene skal genfødes i nye legemer alt efter om de har levet et retfærdigt eller uretfærdigt liv.

De fire elementer (48e-50a)

TEMA: Alt forvandles

Her fortæller Timaios, hvordan de fire elementer aldrig *er*, dvs. er stabile og uforanderlige, men at de altid *ser sådan ud*, dvs. er i gang med en forandringsproces, og derfor i næste øjeblik ser anderles ud.